

УДК 378.036

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В ЗАГАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ГУМАНІЗАЦІЇ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ОСВІТИ

І.Ю. Гусленко

У статті досліджується взаємозв'язок між естетичним вихованням й гуманізацією та гуманітаризацією виховного процесу у ВНЗ.

Ключові слова: естетичне виховання, гуманізація, гуманітаризація.

Інноваційні зміни в освіті в цілому і в галузі вищої освіти зокрема дають підстави говорити про оновлення атмосфери і основ виховання, про гуманізацію та гуманітаризацію процесу викладання не тільки технічних або природничих дисциплін, а й тих дисциплін, які традиційно вважаються гуманітарними.

Аналіз педагогічної та методичної літератури свідчить, що проблеми, пов'язані з гуманізацією та гуманітаризацією освітнього простору, є досить актуальними для сучасних вчених як філософів, так і педагогів. Для багатьох із них гуманізація та гуманітаризація освіти – найвпливовіша детермінанта навчальної та виховної діяльності (А. Антіп'єв, А. Баранов, С. Білова, С. Гончаренко, Г. Китайгородська, А. Кравець, Ю. Мальований, Ю. Сенько тощо).

Серед не вирішених частин загальної проблеми в даній статті звертається увага на місце та значення естетичного виховання в загальному процесі гуманізації та гуманітаризації освіти.

Мета статті – дослідити взаємозв'язок між естетичним вихованням й гуманізацією та гуманітаризацією виховного процесу у ВНЗ стосовно студентів гуманітарних спеціальностей.

Гуманізм як поняття – це вчення про людину, яка є визначальною метою й найвищою цінністю суспільства. Гуманістична функція освіти пов'язана з духовним та моральним розвитком особистості, а домінуючими ознаками гуманістичного виховання є – формування системи загальнолюдських цінностей та усвідомлення цінності кожного людського життя, успадкування загальнокультурного досвіду попередніх

поколінь та подолання кризи національної ідентичності та самосвідомості.

Гуманістична педагогіка спрямована на створення «культуроутворюючого середовища» (Є. Бондаревська) [4, 17], в якому така особистість розвивається. А серед її цінностей педагога, перш за все, вказують на особистісні смисли навчання (а не тільки отримання знання), яке має спрямовуватись на цілісний розвиток індивідуальних здатностей особистості, на її саморозвиток та особистісне зростання [2, 39].

Гуманізація та *гуманітаризація* подібні, але не тотожні поняття. Гуманітаризація, на думку А. Антіп'єва, не є механічним складанням професійних знань з гуманітарною культурою. Це проникнення гуманітарної культури в зміст не тільки суспільних, а й технічних, й природничих наук, в професійну діяльність всіх без винятку спеціалістів, а також в побут, повсякденне життя людей [1, 98]. Гуманітаризація освіти «покликана формувати цілісну картину світу, духовну культуру особистості і планетарне мислення» [8, 9]. Як вказують Л. Киященко та М. Киященко, «гуманітарне знання є відображенням органічної триєдності людини: чуттєвого, інтелектуального та вольових начал, звідки бере початок цілісний образ уявлень людини про світ та саму себе в системі своїх взаємодій з ним»; вони також відмічають залежність між станом гуманітарного знання та розвитком теорії естетичного виховання [11]. При цьому поняття «гуманітарний» може трактуватися як синонім до «загальнокультурного» [12, 51]; таким, в якому відмічаються прояви людської духовності. Гуманітарна освіченість характеризується піднесеністю думок, допомагає долати роз'єднаність людей, яка веде до негативних соціальних наслідків, полегшує оволодіння будь-якою професією [1, 98].

Гуманістичне та гуманітарне в суспільстві і в освіті має бути «поживним середовищем духовного і морального розвитку особистості» [3, 17]. Ця теза набуває особливого змісту, коли йде мова про становлення спеціаліста в сучасних умовах та створення умов для інтеграції системи ціннісних уявлень у смисловий простір професіонала таким чином, щоб вони трансформувалися у його особистісні смисли й цінності. На думку В. Воронкової, одним із завдань гуманітаризації є формування спеціалістів як інтелектуальних, творчих особистостей, здатних вирішувати найскладніші проблеми інформаційного суспільства, усвідомлюючи суспільний зміст цієї діяльності і відповідальність перед

суспільством за прийняті рішення, щоб не перетворити нашу цивілізацію на техногенну катастрофу [6, 208].

Подальше поширення технократичного мислення – одна із ознак інформаційно-комп'ютерної прагматичної цивілізації. У цьому деякі автори (В. Зінченко, Є. Моргунов, О. Соколов) вбачають «деградацію гуманності та ріст бездуховності» [13, 46]. Для них небезпека технократичного мислення полягає в тому, що воно є складовою світогляду, суттєвими рисами якого є «примат засобу над метою, мети над сенсом і загальнолюдськими інтересами, техніки над людиною та її цінностями. Технократичне мислення – це Розум, якому чужий Сенс та Мудрість. Для технократичного мислення не існує категорій моральності, совісті, людського переживання та гідності» [9, 211]. Результатом такого мислення стає те, що сучасні студенти прагнуть до навчання конкретним технологіям завдяки загальнотеоретичній підготовці. На думку ректора Санкт-Петербурзького гуманітарного університету профспілок О. Запесоцького, ця проблема може бути подолана лише поза межами власне предметної діяльності, навчального процесу – тільки в ході виховної роботи ВНЗ та гуманізації освітнього простору. Гуманітарна складова якого – «це картина світу, це ціннісні орієнтації і моральні принципи, це той розвиток людського мозку, який дозволяє досягти вершин у своїй професії» [10, 41].

Сьогодні значна частина студентства, як відзначає Д. Босов, зорієнтована сучасною соціокультурною ситуацією в суспільстві на матеріальні та споживчі цінності, не любить свою майбутню професію, не ідентифікує себе з майбутнім спеціалістом-професіоналом [5, 120]. Мета гуманістичної гуманітарної освіти має полягати не лише в підготовці високоякісного професіонала в галузі історії, психології, журналістики, політології тощо, а, перш за все, високоморальної особистості, здатної керуватися не лише власними інтересами а й загальнолюдськими цінностями та культурними смислами. Навчання у ВНЗ, «вивчення ідей великих мислителів минулого та залучення до сучасного світу, що постійно змінюється, знайомство з професійною етикою у середовищі майбутніх колег та занурення в світ молодіжних субкультур» має змінювати ставлення студента до моральних та естетичних цінностей, сформованих у дитинстві [7, 144].

Специфічна атмосфера ВНЗ, в якій проходить усвідомлення гуманітарних знань та гуманістичних цінностей, їхня трансформація в

особистісні смисли складається з синтезу культурної спадщини попередніх поколінь та молодіжної субкультури, що дуже часто змінює ставлення студентів до навколишнього світу, до людей, до моральних та естетичних цінностей, сформованих у дитинстві.

Особливість студентської субкультури проявляється в прагненні до естетичного оновлення світу, студенти залюбки беруть участь у самодіяльній художній творчості (виставках, конкурсах, гуртках, клубах за інтересами тощо), вони схильні до авангардизму, багато часу відводять творчому спілкуванню. При цьому естетичні потреби не завжди можуть бути реалізовані, а залучення до мистецтва часто обмежується його гедоністично-розважальною функцією.

Для подолання у студентів симптомів кризи ідентичності (розриву зв'язків із соціальним і культурним світом), необхідне звернення до особистостей, подій, творів, які є уособленням базових цінностей національної та світової культури. Важливо, щоб з отриманням вищої гуманітарної освіти людина набувала ідеалів для саморозвитку та зразки для наслідування, які допоможуть досягнути своє професійне та особистісне призначення. Студенти гуманітарних спеціальностей у порівнянні зі студентами, які навчаються за іншими напрямками, безумовно, мають набагато більше можливостей до залучення у систему найвищих моральних та культурних цінностей в процесі вивчення предметів загальноосвітнього циклу та спеціальних дисциплін. Але при цьому виникає питання про ефективність впливу навчання та виховання на формування естетично розвиненої особистості. Таким чином, проблема естетичного виховання студентства в процесі гуманізації та гуманітаризації освітнього простору є наразі досить актуальною.

Перетворення освіти у процес сходження людини до своєї цілісності пояснює тенденцію все більшої уваги до гуманізації і гуманітаризації освіти, одним із завдань якого є формування спеціаліста як творчої особистості, який має стійкий інтерес до культури, зміцнення прагнення до самоосвіти та самовдосконалення протягом всього життя. Естетичне виховання, як частина цього процесу має бути організоване таким чином, щоб продуктивно впливати на формування гармонійно цілісної людини, яка живе в сучасному багатонаціональному світі; розвивати творчі здатності студентів та виховувати потребу в подальшій художньо-естетичній діяльності. Результатом гуманітаризації має стати якісно новий тип студента. Студенти-гуманітарії мають усвідомлювати,

що їхнє завдання як майбутніх фахівців – це трансляція культури, національних та загальнокультурних цінностей.

Література

1. Антипьев А.Г. Гуманизация и гуманитаризация образования: состояние проблемы // Высшее образование в России, №6, 2009. – С.98-102;
2. Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность // Педагогика, №3, 1999. – С. 37-41.
3. Бондаревская Е.В. Смыслы и стратегии личностно ориентированного воспитания // Педагогика, №1, 2001. – С. 17;
4. Бондаревская Е.В. Ценностные основания личностно ориентированного воспитания. [Текст] // Педагогика №8, 2007. - С. 44-53;
5. Босов Д.В. Современный студент как «массовый человек» // Высшее образование в России, №4, 2009. – С.120-122;
6. Воронкова, Валентина. Гуманізація освіти, науки, політики, влади, суспільства // Філософія освіти, №1-2 (7)/2008. – С. 204-220;
7. Грибанова Н.Е. Диалог культур как средство выбора нравственных ценностей будущим учителем иностранного языка // Педагогические науки, №2, 2008. – С. 144-155;
8. Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”). –К.: Райдуга, 1994;
9. Зинченко В.П., Моргунов Е.Б. *Человек развивающийся*. Очерки российской психологии. - М.: Тривола, 1994. - 304 с.;
10. Качество высшего гуманитарного образования. Круглый стол // Педагогика, №3, 2006– С.39-47;
11. Киященко Н.И., Киященко Л.П., Эстетическая культура и проблема гуманизации знания // http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Kija/05.php ;
12. Сенько Ю.В. Гуманитаризация образовательной среды в университете//Педагогика, №5, 2001. - С.51-57;
13. Соколов А.В. Гуманитарное студенчество постсоветской России // Педагогика, №8, 2004. – С.40-50

В статье исследуется взаимосвязь эстетического воспитания с гуманизацией и гуманитаризацией воспитательного процесса в вузе.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, гуманизация, гуманитаризация.

The article investigates correlation of aesthetic education with the processes of humanization and humanitarization of University education.

Key words: aesthetic education, humanization, humanitarization.

Гусленко І. Ю. – старший викладач кафедри іноземних мов, Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рнцензент – доктор педагогічних наук, професор В.В. Червонецький